

De *Best of Kindertijd* bundelt een selectie van boeiende artikels uit de eerste tien nummers van *Kindertijd*. In deze pedagogische bijlage vind je als leraar, docent of coach tips en suggesties over hoe je de artikels kan gebruiken in je les of coaching.

Surf naar [Kindertijd | Best of](#) of scan de QR-code om de *Best of Kindertijd* te bestellen.

De pedagogische bijlage is vanaf nu beschikbaar bij elke volgende editie van *Kindertijd* en is gratis te downloaden via [VBJK | Kindertijd](#).

1. WEG MET DE DREMPELS

(uit: *Kindertijd* 3 - OPSTAP - p. 6-7)

OPTIE 1: DREMPELS

Werkvorm: toepassingsopdracht en/of klasgesprek

Kwaliteit in de kinderopvang betekent onder meer dat je inzet op een goede samenwerking met ouders. Ouders die geconfronteerd worden met armoede en uitsluiting ervaren echter vaak drempels om deel te nemen aan de kinderopvang en in dialoog te gaan met kinderbegeleiders.

Laat de leerlingen/medewerkers het artikel *Weg met de drempels* lezen. Bespreek het artikel aan de hand van volgende vragen:

- Welke drempels komen in dit artikel aan bod?
- Wat kunnen kinderbegeleiders doen om een vertrouwensrelatie met ouders uit te bouwen? Welke ideeën hierover vind je in het artikel?

OPTIE 2: HOE KIJKT DE KINDEROPVANG NAAR GEZINNEN

Werkvorm: toepassingsopdracht en/of klasgesprek

Het pedagogisch raamwerk (zie onder) beschrijft welke uitgangspunten een goede basis vormen om met gezinnen samen te werken:

- Competente gezinnen. Met andere woorden: ouders zijn de eerste opvoeders van hun kind en kinderopvangmedewerkers gaan uit van de kracht van gezinnen.

- Streven naar wederkerige relaties. Dit is een samenwerkingsrelatie waarin er aandacht en respect is voor elkaars beleving en waar ouder(s) zich erkend en veilig voelen.
- Mensen verbinden. Met andere woorden: contacten en ontmoetingen tussen ouders onderling zijn ondersteunend voor ouders en daarom maakt kinderopvang dit mee mogelijk.

Neem samen met de leerlingen/medewerkers de tekst over hoe kinderopvang naar gezinnen kijkt door. Geef hun de opdracht om in het artikel *Weg met de drempels* te zoeken naar voorbeelden van deze drie uitgangspunten.

Materiaal

Kind en Gezin (2014). *Een pedagogisch raamwerk voor de kinderopvang van baby's en peuters*.

Downloadbaar via <https://www.kindengezin.be/nl/professionelen/sector/kinderopvang/kwaliteit-de-opvang/pedagogische-aanpak/het-pedagogisch-raamwerk>.

Op pagina 18 vind je de tekst *Hoe de kinderopvang naar gezinnen kijkt*.

OPTIE 3¹: OUDERS IN DE LEEFGROEP

Werkvorm: stelling

Laat de leerlingen/medewerkers het artikel *Weg met de drempels* lezen. Presenteer hun vervolgens volgende stelling:

Pas als ouders kunnen binnenkomen in de leefgroep, is het mogelijk om goed te communiceren en een vertrouwensband op te bouwen.

Bespreek deze stelling aan de hand van volgende vragen:

- Wie gaat akkoord? Waarom?
- Wie gaat niet akkoord? Waarom niet?
- Herziet er iemand zijn mening nu we elkaar gehoord hebben? Waarom?
- Hoe zouden ouders het ervaren wanneer ze wel/niet binnen kunnen in de leefgroep? Wat zijn voor- en nadelen?
- Hoe zouden kinderen het ervaren als hun ouders wel/niet binnenkomen in de leefgroep?
- Hoe kun je ervoor zorgen dat ouders zich welkom voelen in de leefgroep? Wat zijn mogelijke drempels waarmee je rekening moet houden als kinderbegeleider?

OPTIE 4²: COMPETENTE GEZINNEN

Werkvorm: stelling

Laat de leerlingen/medewerkers het artikel *Weg met de drempels* lezen. Presenteer hun vervolgens volgende stelling:

Elke ouder heeft het beste voor met zijn kind.

Bespreek deze stelling aan de hand van volgende vragen:

- Wie gaat akkoord? Waarom?
- Wie gaat niet akkoord? Waarom niet?
- Herziet er iemand zijn mening nu we elkaar gehoord hebben? Waarom?
- Hoe slaag je erin om op een niet veroordelende manier met elke ouder om te gaan?

¹ Geïnspireerd op [Kwaliteit troef](#)

² idem

Interessante links en achtergrondinformatie

Kind en Gezin (2014). Een pedagogisch raamwerk voor de kinderopvang van baby's en peuters. Downloadbaar via

<https://www.kindengezin.be/nl/professionelen/sector/kinderopvang/kwaliteit-de-opvang/pedagogische-aanpak/het-pedagogisch-raamwerk>.

Rutgeerts, E., Vervaeke, V. (2005). Kinderopvang en ouders: partners in opvoeding. VBJK: Gent.

Downloadbaar via <https://vbjk.be/nl/publicaties/kinderopvang-en-ouders-partners-in-opvoeding>.

DECET (n.d.). Gelijkwaardigheid en respect voor diversiteit. Zin verlenen aan praktijk.

Downloadbaar via <https://vbjk.be/nl/publicaties/zin-verlenen-aan-praktijk>.

Voor meer artikels en filmmateriaal, zie website VBJK – themapagina Partnerschap met ouders:

<https://vbjk.be/nl/themas/partnerschap-met-ouders>.

2. GEEF KINDEREN EEN STOK EN ZE KRIBBELEN IN HET ZAND

Geef kinderen een stok en ze kribbelen in het zand

Vandaag heb ik drie schepjes en een stok in de zandbak laten verspreiden, maar het resultaat is een zandkastanje van een ander soort. Het is de plaats daarvan liggen nu takken. Blijft je ook benieuwd hoe de kinderen zullen reageren op het 'andere' speelmateriaal?

Kinderen hebben geen vastgeroete ideeën over spelen!

(uit: *Kindertijd* 1 - KINDERSPEL - p. 16-17)

OPTIE 1: KINDERBEGELEIDER ALS SPELBEGELEIDER

Werkvorm: toepassingsopdracht en/of klasgesprek

De drie V's (Verkennen, Verbinden en Verrijken) zoals ontwikkeld door Dorian de Haan zijn een interessante kapstok om spel te begeleiden. Via deze drie vaardigheden (en stappen) kunnen kinderbegeleiders zich invoegen in het spel van kinderen zonder het te verstoren.

- **Verkennen:** dit betekent dat je eerst en vooral goed observeert wat een kind doet en zegt. Zo kom je erachter waardoor een kind precies geboeid is of waaraan het plezier beleeft.
- **Verbinden:** in deze tweede stap maak je contact met het kind en zijn/haar spel door mee te gaan in het spel. Dit kan door mee te spelen of te verwoorden wat een kind doet. Je kan als begeleider ook proberen of andere kinderen aan het spel willen meedoen.
- **Verrijken:** dit betekent dat je het spel verdiept of iets nieuws toevoegt om de betrokkenheid te verhogen. Via spelimpulsen of taal maak je het spel rijker en uitdagender voor de kinderen.

Leg de drie V's uit aan de leerlingen/medewerkers en laat hen vervolgens het artikel lezen.

Vragen ter bespreking:

- Hoe is de kinderbegeleider in dit artikel bezig met verkennen? Kan je hiervan een voorbeeld geven uit de tekst?
- Hoe is de kinderbegeleider in dit artikel bezig met verbinden? Kan je hiervan een voorbeeld geven uit de tekst?
- Wat doet de kinderbegeleider om het spel van de kinderen te verrijken? Kan je hiervan een voorbeeld geven uit de tekst?

Extra verdiepende vragen:

- * Welke spelimpulsen geeft de kinderbegeleider?
- * Op welke momenten geef je het best een spelimpuls?
- * Welke spelimpulsen zou de kinderbegeleider nog kunnen geven?

OPTIE 2: OBSERVEREN EN VERKENNEN MET BEHULP VAN SPEELSHEMA'S

Werkvorm: toepassingsopdracht en/of klasgesprek

Om het spel van kinderen te verkennen en te begrijpen wat kinderen precies boeit, kan je onder meer gebruikmaken van de speelschema's. Negen speelschema's die bij jonge kinderen vaak voorkomen, zijn:

- Oriënteren
- Ordenen en sorteren
- Verbinden en losmaken
- In beweging
- Vervoeren
- Bedekken en verstoppen
- Draaien
- Onderzoeken en transformeren
- Insluiten

Uitleg over speelschema's vind je op <https://www.speelbank.be/speelschema-s>.

Laat de leerlingen/medewerkers kennismaken met de speelschema's en laat hen vervolgens het artikel lezen.

Vragen ter bespreking:

- Welke speelschema's herken je in het artikel?
- Met welk materiaal of spelidee zou de kinderbegeleider nog kunnen inspelen op deze speelschema's?

Materiaal

Schema's in het spel van kinderen. Downloadbaar via <https://www.speelbank.be/speelschema-s>.

OPTIE 3: SPELEN MET NATUURLIJKE MATERIALEN

Werkvorm: doe-opdracht

Laat de leerlingen/medewerkers het artikel lezen. Geef hun vervolgens de opdracht om in duo's een nieuw spelidee voor tweejarigen uit te werken geïnspireerd op de drie natuurlijke basiselementen water, lucht en aarde.

Geef volgend aandachtspunt mee: vertrek net zoals in het artikel van natuurlijke materialen. Zorg ervoor dat de activiteit procesgericht is. Met andere woorden: kinderen krijgen de ruimte om het materiaal te ontdekken en hiermee te experimenteren. Niets moet en veel mag. Niet het resultaat is belangrijk, maar wel het proces.

Geef volgende vragen mee om het spelidee voor te bereiden:

- Welk materiaal bied je aan? Hoeveel kinderen nemen deel?
- Wat denk je dat jonge kinderen met dit materiaal kunnen doen? Welke kansen om te ontdekken, experimenteren en spelen biedt dit materiaal?
Eventueel kan je de veelvoorkomende speelschema's bij jonge kinderen (zie boven) meegeven als inspiratiebron: vertrekkende van de veelvoorkomende speelschema's bij jonge kinderen, wat zouden jonge kinderen met dit materiaal kunnen doen?
- Hoe presenteer je het materiaal aan de kinderen? Welke extra materialen (bijvoorbeeld lepels, dozen in verschillende formaten, vergrootglas ...) voorzie je om het ontdekken van en het experimenteren met het natuurlijke materiaal uit te lokken?
- Wat verwacht je dat er gaat gebeuren?

- Tijdens procesgerichte activiteiten is er veel vrijheid en ruimte om te experimenteren, maar er zijn ook grenzen. Bepaal je grenzen. Wat kan voor jou en wat niet?

Geef hun vervolgens de opdracht om het spelidee uit te voeren met enkele tweejarigen en hun ervaringen te noteren:

- Wat doen de kinderen met het materiaal?
- Wat liep zoals verwacht? Wat verliep anders of verraste?
- Wat vonden ze makkelijk en/of moeilijk aan deze opdracht?

Bespreek nadien hun ervaringen.

Alternatief voor scholen: voorzie een speellesuur waarin de leerlingen hun spelideeën uitvoeren. Je koppelt bijvoorbeeld twee duo's aan elkaar. Ze 'spelen' om de beurt elkaars spelidee:

- Daag de spelende leerlingen uit om hun verbeelding te gebruiken en zelf te ontdekken hoe tweejarigen met het materiaal kunnen spelen.
- Het duo dat het spelidee voorbereidde, krijgt de opdracht om het spelende duo te observeren: wat doen ze met het materiaal? Was dit wat je verwachtte dat er zou gebeuren? Of zag je andere dingen gebeuren?

OPTIE 4: SPEELOMGEVING

Werkvorm: stelling

Laat de leerlingen/medewerkers het artikel lezen. Presenteer hun vervolgens volgende stelling:

Kinderen kunnen overal spelen, het maakt niet uit of de omgeving voor hen is ingericht.

Bespreek deze stelling aan de hand van volgende vragen:

- Wie gaat akkoord? Waarom?
- Wie gaat niet akkoord? Waarom niet?
- Herziet er iemand zijn mening nu we elkaar gehoord hebben? Waarom?
- Hoe zorg jij binnen en buiten voor een uitdagende omgeving?
- Wat zijn uitdagende materialen?

Tip

Je kan de klas ook in groepen verdelen en per groep laten nadenken of ze met de stelling wel of niet akkoord gaan. Dit kan zorgen voor een debat.

Interessante links en achtergrondinformatie

Boudry, C., De Weerd, H. (2008). *Ontvlambare vingers. Een handleiding om te verdwalen*. Amsterdam: SWP. Op de VBJK-website vind je [artikels met spelideeën bij dit boek](#).

Steverlyncx, A., Wemel, S. (2022). *Het Rijk der Spelen*. Brussel: Politeia.

Boudry, C., Vandenbroeck, M. (2005). *Gepeuter. Kunstzinnige activiteiten met peuters van 2 tot 4 jaar*. Amsterdam: SWP.

Informatie over speelschema's vind je op <https://www.speelbank.be/speelschema-s>.

Informatie over procesgericht werken, vind je op <https://www.speelbank.be/procesgericht-werken>.

3. OBSERVEREN KAN JE LEREN

(uit: Kindertijd 5 - COVERSTORY - p. 8-13)

OPTIE 1: OBSERVEREN, WAT IS HET EN WAAROM?

Werkvorm: klasgesprek

Laat de leerlingen/medewerkers het artikel lezen en bespreek het artikel samen:

- Wat is observeren?
- Waarom is observeren belangrijk?
- Welke voordelen heeft observeren voor het kind, ouders en de opvang?
- Hoe kan je deze observaties vastleggen?

OPTIE 2: OBSERVEREN VAN WELBEVINDEN EN BETROKKENHEID

Werkvorm: observatieopdracht en klasgesprek

Lees en bespreek het artikel (zie boven) met de leerlingen/medewerkers. Geef hun vervolgens de opdracht om een kind gedurende vijf minuten te observeren in een vrije spelsituatie. Mogelijke instructies zijn:

- Noteer de leeftijd van het kind, waar en wanneer je observeert en wie er nog in de ruimte aanwezig is.
- Noteer wat je ziet en hoort bij het kind. Probeer dit zo objectief mogelijk te doen.
- Interpreteer onmiddellijk na de observatie wat je zag en hoorde:
 - * Op een schaal van 1 (heel laag) tot 5 (heel hoog): hoe hoog was het welbevinden van het kind op dat moment? Hoe merkte je dit?
 - * Op een schaal van 1 (heel laag) tot 5 (heel hoog): hoe hoog was de betrokkenheid van het kind op dat moment? Hoe merkte je dit?
- Denk na over acties: wat zou er kunnen gebeuren om het welbevinden en/of de betrokkenheid van dit kind in deze situatie te verhogen?

Bespreek nadien samen de observaties en interpretaties.

OPTIE 3: ERVARINGEN VAN EEN KIND IN BEELD

Werkvorm: doe-opdracht voor leerlingen gekoppeld aan stage

Lees en bespreek het artikel (zie boven) met je leerlingen. Geef je leerlingen vervolgens de opdracht om een kind tijdens de volledige stageperiode eenmaal per week gedurende 10 minuten te observeren terwijl het aan het spelen is. Mogelijke instructies zijn:

- Trek foto's van het kind en zijn spel. Noteer wat je ziet en hoort bij het kind. Probeer dit zo objectief mogelijk te doen.
- Interpreteer nadien je observaties aan de hand van de ervaringsgebieden uit het pedagogisch raamwerk: (1) ik en de ander, (2) lichaam en beweging, (3) communicatie en expressie en (4) verkennen van de wereld. Welke ervaringsgebieden zag je aan bod komen? Beschrijf kort per ervaringsgebied wat je zag gebeuren bij het kind: waar beleefde dit kind precies plezier aan en waardoor was het geboeid?
- Documenteer je observatie door een foto te kiezen die goed de ervaring(en) van dit kind op dat moment weergeeft. Noteer een korte zin of enkele kernwoorden bij de foto om te schetsen waar het kind precies plezier aan beleefde of door geboeid was.
- Vraag feedback aan je mentor om na te gaan of de documentatie de ervaringen van dit kind weerspiegelen.
- Ga daarna in gesprek met de ouder(s) van het kind en stel volgende vragen:
 - * Kan je X herkennen in deze observaties?
 - * Vallen er zaken op? Zijn er zaken nieuw?
- Reflecteer over hoe jij het gesprek ervaren hebt.

Interessante links en achtergrondinformatie

Meer informatie over de concepten welbevinden en betrokkenheid vind je bij

<https://expertisecentrum.cego.be/>.

Twee korte instructiefilmpjes over welbevinden en betrokkenheid vind je ook op de website van Opgroeien in Brussel: <https://www.opgroeieninbrussel.be/materialen/themas/welbevinden-en-betrokkenheid-kinderen>.

Op BlinkTV vind je een filmfragment over [hoe een kinderdagverblijf welbevinden en betrokkenheid observeert](#).

Informatie over de vier ervaringsgebieden vind je in het pedagogisch raamwerk:

Kind en Gezin (2014). *Een pedagogisch raamwerk voor de kinderopvang van baby's en peuters*.

Downloadbaar via

<https://www.kindengezin.be/nl/professionelen/sector/kinderopvang/kwaliteit-de-opvang/pedagogische-aanpak/het-pedagogisch-raamwerk>.

Om de leerlingen/medewerkers te laten kennismaken met de vier ervaringsgebieden, kan je gebruikmaken van het artikel *Ervaringsgebieden. Wat vertelt het pedagogische raamwerk daarover?*

Boekentip over pedagogisch documenteren: Malavasi, L., Zoccatelli, B., Gielen, M., Boudry, C. & Roelandt, A. (2013). *Documenteren voor jonge kinderen*. Amsterdam: SWP.

Bekijk ook de [korte introductiefilm](#) over pedagogisch documenteren.

4. KINDEREN VERBINDEN MET ELKAAR, HOE DOE JE DAT?

(uit: Kindertijd 2 - DOORDENKER - p. 14)

OPTIE 1: KINDEREN VERBINDEN TIJDENS EEN ACTIVITEIT

Werkvorm: klasgesprek

Laat de leerlingen/medewerkers het artikel lezen en bespreek het met hen aan de hand van de vraag: welke manieren om kinderen te verbinden met elkaar komen in het artikel aan bod?

Bekijk vervolgens het filmfragment [Overal verf - Kijken naar kinderbegeleiders](#) op BlinkTV.

Bespreek het fragment aan de hand van de volgende vragen:

- Hoe zorgt de kinderbegeleider voor verbondenheid tussen de kinderen? Meer specifiek:
 - * Hoe zorgt ze voor een aangename sfeer en een groepsgevoel?
 - * Hoe stimuleert ze positieve interacties tussen kinderen?
- Welke kansen zie jij nog?
- Hoe zou jij dat aanpakken?

OPTIE 2: VERSCHILLEN EN OVEREENKOMSTEN VERKENNEN MET BEHULP VAN BOEKEN

Werkvorm: doe-opdracht en klasgesprek

Het voorlezen van kinderboeken biedt een gelegenheid om een positieve groeps sfeer te bevorderen en te praten over onderlinge verschillen en overeenkomsten.

Geef de leerlingen/medewerkers de opdracht om op zoek te gaan naar een kinderboek dat zich hiervoor goed leent. Het boek moet beantwoorden aan volgende criteria:

- Het boek weerspiegelt de diversiteit onder kinderen en gezinnen in de samenleving.
- Het boek ademt respect en tolerantie uit.
- Het boek leent zich om met jonge kinderen te praten over verschillen en overeenkomsten.

Laat hen het boek van hun keuze voorstellen:

- Waarom heb je dit boek gekozen?
- Welke mogelijkheden biedt dit boek volgens jou om verschillen en overeenkomsten op een positieve en verbindende manier te bespreken met jonge kinderen? Geef concrete voorbeelden van hoe je dit zou aanpakken?

Als extra stap kan je hun de opdracht geven om het gekozen boek te lezen met minstens twee jonge kinderen en hierover met hen een gesprekje aan te knopen. Hun ervaringen kan je vervolgens terug bespreken: wat gebeurde er? Wat vonden ze makkelijk en/of moeilijk?

Interessante links en achtergrondinformatie

Lannoye, F. (2019, 11 oktober). *De eerste vriendjes* [PowerPoint]. Downloadbaar via <https://vbjk.be/nl/events/2019/10/kiddodag-2019>.

Boudry, C., Vandenbroeck, M. (2001). *Spiegeltje, spiegeltje ... Een werkboek voor de kinderopvang over identiteit en respect*. Amsterdam: SWP.

Interessante links en achtergrondinformatie

Kind en Gezin, (z, j.) Bijten. <https://www.kindengezin.be/nl/thema/ontwikkeling-en-gedrag/gedrag-en-opvoeding/bijten>.